

15. Коломиец Л.А. Комбинационная способность и генетические компоненты из-менчивости сортов озимой пшеницы по массе 1000 семян в диалельных скрещиваниях //Л.А. Коломиец, А.С. Басанец //Сб. науч. тр. «Селекционно-генетические аспекты повышения продуктивности зерновых культур». – МНИИССП, 1987. – С. 10-13.

УДК 633.17:633.18:631.582

ФОРМУВАННЯ РІВНЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОСА В УМОВАХ АГРОМЕЛІОРАТИВНОГО ПОЛЯ РИСОВОЇ СІВОЗМІНИ

Аверчев О.В. – к. с.-г. н., Херсонський ДАУ

Постановка проблеми. У період економічних реформ становище сільського господарства надзвичайно ускладнилось. Швидкі темпи інфляції, диспаритет цін на засоби виробництва і сільськогосподарську продукцію, обмеження експорту на зернові привели до непропорційного розвитку галузей і значного спаду вирощування деяких культур. Особливо помітні негативні зміни у вирощуванні круп'яних культур, зокрема проса. У деяких господарствах собівартість вирощування зернових перевищує їх ринкову ціну, що спонукає виробників до економії витрат, і в першу чергу на технології, меліорації і організації виробництва. У сучасних умовах важливого значення набуває раціональне використання наявних ресурсів, оптимізація витрат та підвищення на цій основі ефективності виробництва.

Просо володіє високим адаптивним потенціалом і тому має ряд переваг порівняно з колосовими хлібами. Просо - найважливіша круп'яна культура, яка належить до групи зернових хлібів. З його зерна виготовляють високопоживну крупу - пшоно, яке містить 12% білка, 3,5% жиру та має високі смакові якості. Зерно проса також містить велику кількість крохмалю, тому використовується для виробництва спирту.

Посівні площі просових займають четверте місце в світі серед основних зернових культур. Але, на жаль, в Україні площі посівів під просом щорічно зменшуються. Якщо у 2000 р. їх площа становила 437,4 тис. га, то в 2010 р. площі зменшились до 94,6 тис. га, або у 4,6 рази.

Стан вивчення проблеми. Питання зниження собівартості вирощування зернових культур, оптимізації елементів технології вирощування в умовах певного регіону досліджували в роботах Кутиков П.М., Остапов В.І., Пустова З.В., Моїсєєва З.В., Аверчев О.В., Базалій В.В. [1-5]. Вивчення впливу технології вирощування на формування собівартості проса в умовах зрошення на півдні України досліджено недостатньо. У сучасних умовах господарювання зменшення собівартості вирощування продукції є пріоритетним напрямом при виробництві сільськогосподарської продукції, що потребує ефективного використання трудових, матеріальних, фінансових ресурсів при максимальному залученні потенціалу вирощуваних культур і регіональних особливостей.

Результати досліджень. З метою вивчення формування рівня собівартості вирощування проса в умовах агромеліоративного поля рисової сівозміни були закладені багатофакторні досліді в Інституті рису НААНУ с. Антонівки Скадов-

ського району Херсонської області. Вирощування проса в агроеліоративному полі дає можливість не тільки покращити фіто-еліоративний стан ґрунтів, але й має значний економічний ефект, про що свідчать наші дослідження.

Клімат південного Степу набуває більш вираженої континентальності у напрямку південних районів. Тому клімат південної підзони Степу помірно-континентальний, найтепліший і найсухіший з усіх степових районів країни. Характерними термінами для районів південного Степу є поняття «вологий» і «сухий» рік, що є синонімами до «врожайний» і «неврожайний» рік відповідно. Основні кліматичні перешкоди для сільськогосподарського виробництва створюються частими посухами, суховіями, пиловими бурями.

Скадовський агроґрунтовий район, де розміщене рисосіяння, в ґрунтово-гідрогеологічному й природно-економічному відношеннях є відосбленим регіоном лівобережжя Дніпра в межах другої надзапавної (однолесової) тераси, що відноситься до еліоративно-несприятливого району. Поверхня тераси в цілому спокійно-хвиляста з ухилом 0,001-0,002 південної експозиції з безліччю безстічних і слабостічних понижень – подів, що впливає на розподіл поверхневого стоку вод і зумовлює нерівномірність зволоження й сольового режиму. До початку червня продуктивна волога в горизонті ґрунту 0-20 см майже повністю витрачається через високі температури і значну кількість днів із суховіями.

На основі багаторічних метеорологічних даних нами було визначено, що у традиційно прийнятні терміни сівби проса (квітень-травень) період плодоутворення припадає на пік найвищих температур і посухи. У зв'язку з цим ми розглядали два варіанти вирощування проса: за загальноприйнятою технологією і літній посів за такими схемами дослідів:

фактор А - строки сівби – весняний і літній;

фактор Б – обробіток ґрунту – дискування на глибину 10-12 см, чизелювання на глибину 20-22 см;

фактор С – фон живлення – без добрив, N45P30, N90P60 діючої речовини.

За результатами наших досліджень було встановлено, що на формування одиниці продукції мали високий вплив усі досліджувані фактори. Найменша собівартість одного центнера продукції в наших дослідках формується при вирощуванні проса в поживних посівах після оранки на глибину 20-22 см на фоні живлення N90P60 діючої речовини.

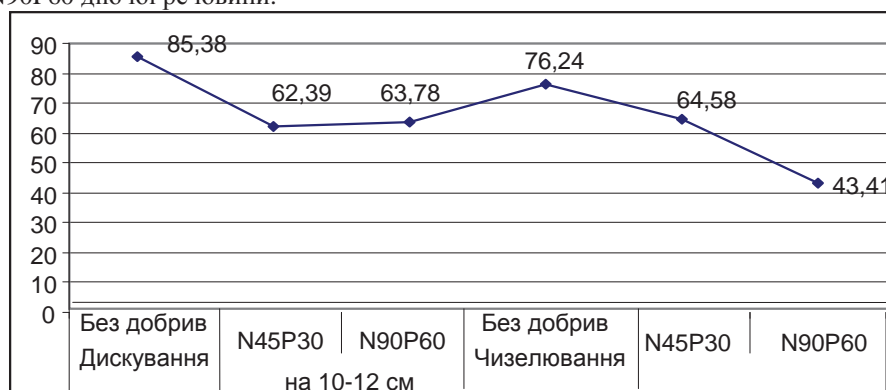

Рисунок 1. Собівартість проса в агроеліоративному полі рисової сівозміни в поживних посівах, грн./ц

У даному варіанті собівартість одного центнера проса становить 43,41 грн. Максимальна собівартість 1 ц проса (82,96 грн.) була в агроеліоративному полі рисової сівозміни в поживному посіві при обробітку ґрунту дискуванням на глибину 10-12 см без внесення мінеральних добрив (рис. 1).

Схожа ситуація і в основних посівах: найменша собівартість (57,35 грн.) відмічена у варіанті при оранці на глибину 20-22 см на фоні живлення N45P30, а найбільша собівартість була при поєднанні факторів дискування на глибину 10-12 см без внесення мінеральних добрив (рис.2).

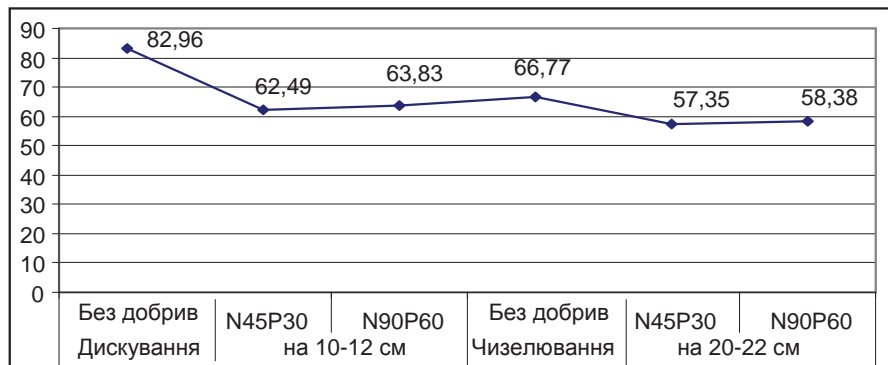

Рисунок 2. Собівартість проса в агроеліоративному полі рисової сівозміни в основних посівах, грн./ц

Таким чином, мінімальний обробіток ґрунту й економія на добривах приводить до зростання собівартості 1ц проса. Основною причиною зростання рівня собівартості у варіанті (без добрив і дискування на 10-12 см) є низька врожайність, яка становила в основних посівах 14,2 ц/га і у поживних посівах – 13,2 ц/га. Тоді як при оранці і достатньому рівні живлення врожайність зростає до 29,7 і 22,5 ц/га відповідно.

Найбільший відсоток у структурі затрат при формуванні собівартості продукції як при основних, так і поживних посівах склали такі витрати: меліоративні, паливно-мастильні матеріали та амортизаційні відрахування.

Висновки. Результати наших досліджень показують, що основними статтями, які впливають на рівень собівартості одиниці продукції, є меліоративні затрати і затрати на придбання паливно-мастильних матеріалів, ціни на які постійно зростають. Але навіть за таких умов, витрати на вирощування проса відшкодовуються вартістю вирощеної продукції. З метою забезпечення ефективності вирощування проса в агроеліоративному полі рисової сівозміни рекомендуємо після збирання попередника, незалежно від обробітку ґрунту і терміну посіву, мінеральні добрива вносити в розрахунок N45P30 діючої речовини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кутиков П.М. Наш вклад в продовольственную программу //Зерновое хозяйство, № 9, 1983. – С. 33-34.
2. Остапов В.И. Орошаемое земледелие /Отв. ред. - Киев: Урожай, 1987.
3. Пустовая З.В. Усовершенствование элементов агротехники выращивания проса в летних посевах //Сб. науч. тр. межд. конф., посв. 30-лет. науч.-иссл. инс-та круп. культур. – Каменец-Подольский, 2002. – С. 223-228.

4. Моїсеєва М. В. У фокусі просо та сорго //Пропозиція: Укр. журнал з питань агробізнесу. - Київ: Юнівест Маркетинг. - 2006. - №7. - С. 34-37.
5. Аверчев О.В., Базалій В.В. Рекомендації з технології вирощування гречки та проса в Причорноморському степу України. –Херсон: ФОП Грінь Д.С.- 2011.- 39 с.

УДК 633.178:631.527

УРОЖАЙНІСТЬ ПРОСА ЗАЛЕЖНО ВІД СПОСОБУ ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ В УМОВАХ СХІДНОЇ ЧАСТИНИ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

*Бєлєніхіна А. В. - аспірант,
Костромітін В.М. – д. с-г. н.,
Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва, НААНУ*

Постановка проблеми. В основі будь - якої технології вирощування лежить обробіток ґрунту, який суттєво змінює його агрофізичні, біологічні, хімічні властивості. Підвищення культури землеробства вимагає впровадження в кожному господарстві відповідного обробітку ґрунту, який би враховував різноманітність ґрунтів і їх властивості, реакції культур на умови ґрунтового середовища, особливості кліматичних і погодних умов. Необхідність оптимізувати способи обробітку ґрунту зумовлюється причинами економічного характеру – зниження собівартості продукції, підвищення продуктивності праці, зменшення витрат пального, а також агротехнічними – поліпшення гумусного балансу, зменшення втрат вологи і поживних речовин.

Упродовж сторіччя науковці дискутують щодо питання:- “орати чи не орати?”. Перші спроби запровадження в Україні системи землеробства, в якій в обробітку ґрунту не передбачалося використання плуга, належать І.Є. Овсінському. Він один із перших вказував на недоліки оранки і розробив власну теорію поверхневого обробітку. Він писав:” Я отвергаю глубокую пахоту плугом и признаю необходимость рыхления почвы, но это должен делать не плуг, выворачивающий нижний слой каждый год, а почвоуглубитель и культиватор. Я признаю необходимость только мелкой пахоты на 2-3 дюйма (7-8 см) для уничтожения сорных трав и прикрытия навоза ”(1899). У процес освоєння ґрунтозахисних технологій значний внесок зробили Ф.Т. Моргун, та М.К. Шикула, які творчо розвивали безполіцеву систему обробітку ґрунту. [3].

На сьогоднішній день класичний плужний обробіток у сівозмінах не є домінуючим. Це здебільшого диференційований у сівозмінах із застосуванням оранки, дискування, плоскорізного, чизельного обробітку під окремі культури. За різними підрахунками в середньому на обробіток ґрунту припадає 40% енергетичних витрат і 25% трудових затрат, витрачається близько 500 тис. тонн пального в рік. (І. Д. Примак, 2002). Це все для того, щоб перемістити ґрунту щорічно стільки (за повідомленнями Н. А. Качинського, 1965), скільки несуть води усі річки світу [3].